

es saia

PRENSA
CORRERA

D'ALGIDA

nº 34 Octubre de 1.983

Preu: 60 pts.

ELS PASSATS DIES 24, 25 I 26 PINA VA CELEBRAR LES SEVES FESTES PATRONALS EN HONOR DELS SANTS METGES. A LA CRÒNICA DEL NOSTRE CORRESPONSAL DE PINA, EN XESC OLIVER, HI TROBAREU INFORMACIÓ. PER PART NOSTRA, A LA PORTADA RECORDAM UN ACTE QUE ES VA FESTEJAR FA QUARANTA ANYS: EL DE LA INAUGURACIÓ DEL MONUMENT AL SAGRAT COR QUE S'ALÇA A LA PLAÇA DE PINA. LA INSCRIPCIÓ QUE FIGURA AL MONUMENT ASSENYALA LA DATA D'11 D'OCTUBRE DE 1938 QUE SUPOSAM QUE ÉS LA QUE CORRESPON A AQUESTA FOTOGRAFIA.

(Foto propietat de Jaume Oliver "Torres")

Editorial

L'Ajuntament D'Algaida

NO

INFORMA

Un dret del ciutadà és el d'esser informat de tot allò que l'afecta i, alhora, un deure dels organismes públics consisteix en donar a conèixer als veïns aquelles decisions que recauen sobre ells. I d'aquesta informació tothom en surt beneficiat, perquè tothom sap a què s'ha d'atendre i per què s'ha pres un determinat acord.

L'Ajuntament d'Algaida, en els quatre mesos i busques que du de govern, no s'ha distingit precisament en proporcionar informació al poble. Sabem que ha pres resolucions d'interès pels ciutadans i amb repercussions directes sobre la seva butxaca sense que hi hagués explicacions de cap classe.

Què passa, per exemple, amb les Normes Subsidiàries? Hem sentit comentaris tan diversos i oposats sobre aquest punt que més ens estimam ni parlar-ne. Ara bé, com no sigui que qualcú tenguí interès en mantenir aquesta confusió, la manera d'acabar amb la xerrameca és explicar clarament quina és la postura de l'Ajuntament, què pensa de les Normes, si té intenció d'aprovar-les i amb quines condicions i, sobretot, quina és la normativa legal que regeix pels permisos d'obra.

Tenim notícies de l'actualització d'unes quantes taxes fiscals. Per exemple, tenim entès que les llicències d'obra seran més cares, que tenir un rètol de propaganda resultarà més costós, que el dret a que no aparquin cotxes davant les nostres portasses el pagarem bastant car, etc. I no hi ha dret que sapiguem que això és així quan ens presentin el corresponent rebut. Volem aclarir que no

dubtam de la necessitat d'aquests augmentos: segurament estan justificats i el bon funcionament de l'Ajuntament els demana. Tots sabem que no es poden fer millores si no hi ha duros i l'Ajuntament té l'obligació de fer millores; i benvingut sigui aquest encariment dels serveis si ens proporciona una contraprestació en consonància amb el sacrifici que se'ns imposa. Però la imatge de l'Ajuntament se'n ressent d'aquesta desinformació i un acord que en sí és bo, justificat i convenient es converteix en motiu de crítiques i protestes.

Podríem continuar. Suposam que s'han fet o s'estan fent gestions sobre la residència dels vells, sobre el centre sanitari o casa de salut o ambulatori, sobre instal·lacions esportives i d'equipament, sobre asfaltats i millores a diversos camins, sobre inversions, etc.; però només ho suposam. Oficialment no en sabem res. I això no és bo. Si sabéssim què es fa o es pensa fer, podríem manifestar la nostra opinió i diríem si està justificat o injustificat, si és satisfactori o absurd. Sense informació només es fomenta el desinterès, la indiferència i la fredor de la gent; i no volem pensar que sigui precisament això lo que interessa.

Tots hem de col·laborar, tots hem d'ajudar, tots hem de criticar, tots hem de contribuir, tots hem d'empènyer per tirar el carro endavant, però difícilment ho farem si no sabem on anam i quines són les raons que aconsellen tirar per aquell camí i no per un altre.

QUADERNS D'HISTÒRIA D'ALGAIDA

d'Antoni Sastre de Sa Torreta

No és freqüent poder fer la recensió d'un llibre d'història d'Algaida i per això és una satisfacció aprofitar l'oportunitat que ens brinda el llibre d'Antoni Sastre de Sa Torreta.(1)

El títol ja és ben significatiu: "Quaderns d'Història d'Algaida". És un títol que compromet a una continuïtat. Aquest primer volum està dedicat a Randa, però l'autor, a la Cloenda, manifesta la seva intenció de tractar "altres caires importants de la vida algaidina: el sentiment religiós i la història de l'església i els santuaris; l'economia i la vida social, Pina i el seu entorn agrari i urbà; la Universitat i la vida política i també la vida marginal".

L'espai limitat de què disposam a la nostra revista no ens permet fer una anàlisi detallada d'aquest llibre, a part que el poc temps que fa que ens ha arribat a les mans no ens ha permès una lectura a fons. Per donar una idea del seu contingut, pensam que les matèries que assenyala l'índex poden ésser significatives: *Troballes arqueològiques, L'Alqueria de Randa, Estacar o Estaca, Albenya-Barcaix, La Torre de Randa o Son Reus, Bellpuig dels Boscà, Son Piris o Son Sastre, La Mata o la Mata Escrita, Pola, Rufassa o Son Reus de Rufassa*, a més de la bibliografia i la Cloenda. Lògicament, no tots els capítols presenten la mateixa extensió i, per exemple, són molt detallats els referits a Albenya, Estacar o a l'Alqueria de Randa.

No pretén el llibre ésser una història de Randa ordenada metòdicament i cronològicament; és, com diu l'autor, "un feix de notícies sobre les antigues alqueries randines". I un poc més avall afegeix: "Les notícies recollides en aquest Quadern fan referència a les famílies que foren propietàries dels rafals i possessions, l'evolució de la propietat, el valor de la terra, els censals i altres gravaments en què estaven carregades, les talles que pagaven i altres informacions sobre jornals i preus pagats per joies, vestits i bestiar segons inventaris de cert interès".

La feina d'Arxiu que hi ha és molta; la replega de dades arriba a aclaparar el lector que es troba amb un llibre que no és de lectura fàcil, precisament per l'acumulació de cites. Ara bé, estam davant un llibre que no pot ignorar cap persona interessada per la nostra història.

(1) Sastre de Sa Torreta, Antoni: *Quaderns d'Història d'Algaida. Randa i les seves possessions. La Mata Escrita, Algaida*, 1.983. 139 pgs. i 14 fotografies.

NOTICIARI DE L'OBRA CULTURAL

Dia 1 d'Octubre va començar el curset de ball, continuació del del curs passat. Tots els interessats hi estan convidats.

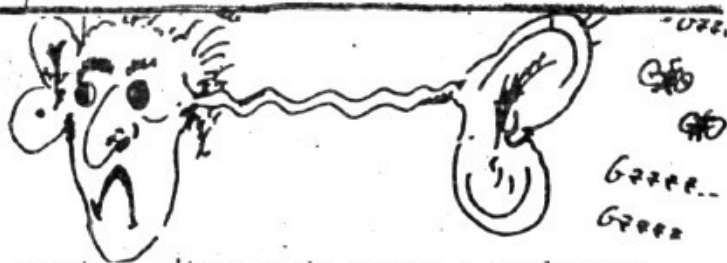
Dia 15, dissabte, dia de Sa Fira, inauguració del curs 83-84 al local social. Com cada any, hi haurà berenar-sopar i a continuació una festeta amb l'actuació del Grup format p'en Biel Majoral, en Toni Artigues, i en Delfí i en Víctor Mulet després de la seva actuació a Reus (Tarragona).

Dia 30, excursió a Alaró-Orient, concretament a Es Rafal. Els interessats es dirigeixin als organitzadors habituals.

L'Obra Cultural Balear organitza un viatge a Andorra els dies 28,29 i 30 d'octubre per un preu de 15.000 pts (tot inclòs). No és un viatge com tots: es tracta de conèixer un aspecte inèdit, des de el punt de vista cultural i turístic, de la vall i el Govern d'Andorra posa a disposició dels excursionistes un autocar.

En termini d'inscripció es dia 10 d'Octubre. Els interessats es poden dirigir a l'adreça Imprenta,1, gral-2º o al telèfon 223299.

m'han dit que diuen

Com que ho hem sentit un grapat de vegades, n'haurem de tornar a parlar: sa gent que espera sa visita des metge té problemes, i en tendrà encara més quan faci fret. Un parell d'homes parlaven d'això, i un d'ells va dir que duria un feix de llenya i en es racó de davant faria un bon foc; això si no hi han posat remei, que molts pensen que qualcú n'hi posarà aviat.

Idò si que n'han fetes, de festes, es pineros; i unes bones festes. Per començar, en sentirem un que alabava es programes, que li havien agradat més que es d'Algaida, que de cada vegada més es limiten a un caramull de planes de propaganda i poca cosa més.

Referent a aquestes festes, hem sabut una anècdota curiosa. Com sabeu, ses festes estaven en l'aire i ja dubtaven si se'n farien. Es President de s'Associació de Veïns, en Toni Oliver, va convocar una reunió per mirar d'arreglar-ho i la cosa va anar bé. Ja tenim festes. Idò llavors es que se diu "Batle de Pina" envia un ofici an es President de s'Associació (li va entregar en mà) convidant-lo a ses festes. Pareix una conya, no? Es clar que Pina és tan gran que perillava que sa notícia de que hi havia festa no arribàs a orelles d'en Toni Oliver (que era qui les havia mogudes).

Encara n'hi ha que parlen de ses Festes de Sant Jaume, que com sabeu dugueren es del Poc a Poc. Els qui les duïen, en parlen perque encara no tenen es comptes clars, sa majoria; no saben si ja estan cabals, si n'hi hauran d'afegir, o si podran fer qualque sopar amb lo que tregueren. N'hi ha d'altres que, sense esser des Poc a Poc, demanen si podran cobrar sa feina que feren. Quan s'Ajuntament pagui, tot s'arreglarà. O al manco així ho voldriem, perque hem sentit paraules un poc gruixudes de gent des mateix grup, i mos fa pensar si la cosa acabarà malament.

Per cert, que des Poc a Poc i ses seves festes i gastos sí que n'hem sentit parlar, però de ses de Randa no se'n senten de comentaris. Sempre havíem sentit a dir que es dobbers d'entitats particulars els podien gastar així com volien els seus components, però no així els nostres dobbers, els de s'Ajuntament; i no sabem si a Randa hi ha un personatge misteriós que posa els dobbers de la seva butxaca, o si és s'Ajuntament que els-hi posa quan en falten. Si els que comanden no en parlen, a lo millor s'oposició ho podria aclarir.

Lo que no sabem si s'arreglarà tan fàcilment és s'assumpte des camp de futbol. A sa sortida de sa reunió des Socis Fundadors es parlava d'una proposta a s'Ajuntament, però també sentirem que havien decidit pagar sa quota d'enguany, perque no veuen clar que s'arregli aviat. Ah! i un va dir a una taula de Can Caragol que aquest hivern hi farà manco fret, en es camp, perque sa paret d'alt ja estarà feta per compte dels Fundadors.

I es camp de Pina, què? Molts troben que els-hi bastaria un camp de "futbito", però els pineros no ho veuen així, el volen ben gran, per poder-hi córrer.

Des "Pleno" de s'Ajuntament potser qualcú en parli a una altra part d'ES SAIG, perque diuen que va esser interessant, però aquí volem dir una cosa que no entenia un que hi va anar: que s'actualitzin unes taxes municipals (cosa molt necessària), però no es parlàs de s'impost damunt es trasts (solars) sense edificar a un poble a on n'hi ha molts, però no estan en venda. Com s'explica? Hi ha interessos creats?...

També nos digueren que s'Ajuntament va acceptar, per unanimitat, la normalització lingüística. Això és extraordinari, però l'Obra Cultural hauria d'organitzar ràpidament un curset de llengua catalana (ells que diuen que no tenen idees, aquí n'hi ha una), i ja veurem quants s'hi matriculen o apunten. Es de suposar que molts, perquè és qüestió d'esser un poc coherents, i donar exemple a s'hora d'escriure avisos, comunicats, cartes, ... en català i amb poques faltes. Es que deia això va voler deixar ben clar que no ho deia per cap persona en concret.

Cada any, en aquest temps, sentim parlar molt, pes poble, de ses Escoles: sempre hi ha problemes, més petits o més grans, però sempre n'hi ha, i això és normal. El que ja no ho és tant és s'importància que es dóna a aquests problemes, ja que a vegades no es fa cas d'uns que són realment greus, i es parla de temes que no afecten a penes a l'educació dels al.lots. I una cosa que hem de tenir molt en compte, tots, és que a Ses Escoles només hi ha una cosa important: s'educació dels al.lots; tot el demés són coses que ajuden o entorpeixen aquesta educació. Mestres, pares, Ajuntament, Associació de Pares, tots, haurien de coordinar feines a fi de fer funcionar millor ses Escoles d'Algaida.

Si no parlam tant de sopars, no cregueu que sigui perquè ja no se'n fan; és per no esser pesats, sempre lo mateix. Però aquest mes hem sentit a parlar d'un que ha estat un por "raro"; més que res per sa gent que hi va anar: tot eren dones (o quasi tot). Eren ses "nadadores" des curset de s'estiu, que feren un sopar devers sa piscina, i no se sabien aturar. Els homes que esperaven a ca-seva, amb sos infantons, ja començaven a passar ànsia, però no és raro, perquè n'hi va haver que se presentaren a tocades les tres de sa nit. Hi ha qualque home que ha pensat d'escriure una carteta, ell... ella... ell... ella..., però al revés.

Hem sentit a dir que n'hi ha que troben raro que aquest Sord no sentís comentaris referents a sa caçada de coloms que feren es Cossiers, i diuen si és que només sent lo que vol sentir. Així mateix és raro que no mos ne teméssim, però hem descobert es motiu: encara no se'ls han menjat, i se veu que tenim més bon nas que orella, i només sentim s'olor des sopars o dinars.

S'altre dia mos va agafar es Ros de s'Arboçar queixant-se de que tothom li dóna matadura per lo que diguérem de ses fures. Un altre dia va esser es Ros Palomina qui se queixava de lo mateix. Pareix mentida. Noltros quan deim es Ros és es Ros i foris. A veure si sou més entenents.

Un Sord

notícia breu

EN PEP PUIGSERVER, PREMIAT

Hem sabut que en el Certamen Internacional Arles-83 el grup espanyol seleccionat per Arts-Inter ha obtingut diferents premis; entre ells, el nostre paísà i amic En Josep Puigserver ha aconseguit

el Segon Premi, amb medalla de plata i diploma.

Li enviam la nostra més cordial enhorabona.

EL CONREU DE LA TERRA A ALGAIDA AL SEGLE XVII

El document que avui comentam i oferim als nostres lectors és un contracte d'arrendament de dues possessions: Son Mesquida i Cabrera. Es tracta d'una escriptura que es troba a l'Arxiu de Can Mulet i correspon a l'any 1.668.

A Mallorca els contractes d'arrendament de les finques rústiques s'han fet normalment de paraula i no és freqüent poder llegir documents amb les condicions del lloguer o de les amitges amb què es donava una finca. En aquest cas, possiblement per tractar-se d'una possessió gran i amb un important moviment tant en dobbers com en espècies, es va creure convenient firmar un instrument notarial que fermàs les dues parts.

Les dues possessions són les de Son Mesquida i Cabrera. Les dues perteneixien a la família dels Mesquida de Formiguera, família arrelada al poble des de molt enrera. Al document es parla de la possessió de Formiguera, que actualment es diu Son Mesquida, si bé a hores d'ara es troba molt dividida. Llavors era una de les més grans i més rentables del nostre terme. Així, al cadastre de l'any 1.630 està valorada en 8.000 lliures i la de Cabrera en 1.300. Només la superen unes poques possessions com Es Rafalet, de 20.000 lliures d'estimació, i Albenya, de 17.000. I al cadastre de 1.626, que valora les rendes que produïa cada finca i no el seu valor, Formiguera reditava per 500 lliures i Cabrera per 130, mentre que Es Rafalet i Albenya ho feien per 1.000 lliures. Pensam que aquestes xifres ens situen bastant bé i ens permeten fer-nos una idea de la importància econòmica de les finques en qüestió.

Recordem que els Mesquida de Formiguera tenien la seva posada al poble devora l'Ajuntament. La casa es va tomar per obrir el carrer que uneix el carrer del Rei i la Placeta des Sitjar i que precisament per això es diu de Mesquida.

Tornant al document, ja comprovarem que és molt detallat i meticulós. El lloguer es fa per quatre anys ("ad tempus quattuor expletorum" = per un temps de quatre esplets, diu literalment). Mirat des de la situació actual de l'agricultura i de la societat, semblarà molt beneficiós pel propietari. El llogueter (o "conductor" segons se l'anomena) es comprometia a treballar la terra "a ús de bon conrador" i millorar-la, o al manco deixar-la en les mateixes condicions. Però, a més d'una forta anualitat pagada en dobbers i l'entrega de di-

Les cases de possessió de Cabrera, una de les manifestacions de l'arquitectura rural mallorquina més harmonioses i equilibrades i amb consonància amb el terreny que les envolta.

versos productes del camp, s'obligava a una sèrie de servicis i jornals amb la propietària. I no podia rescindir el contracte "per ningun cas, fortuït o infortuït, diví o humà". Com dic, les clàusules i estipulacions poden semblar dures pel que respecta al conductor o llogueter, però de fet són les que, amb petites diferències, han regit fins fa poc.

El document ens permet conèixer els ormejos i eïnes que es necessitaven i els animals que tenien per llaurar i traginar. No era una possessió de terra prima que es dedicàs a la ramaderia, com Es Ra-falet, per posar un exemple. A Son Mesquida a penes si hi havia 30 ovelles. Era terra bona dedicada al conreu del blat i a la vinya. No es parla, en canvi, d'arbres com ametlers, garrovers o figueres; i és evident que no n'hi havia perquè

en cas contrari s'especificaria en el contracte.

El llenguatge utilitzat és senzill i clar i d'una gran puresa; els castellanismes són molt pocs (menos, apassentar, tossino) i la sintaxi una mica primitiva, amb predomini de la coordinació. Mantenim el text íntegrament i només hi normalitzam l'ortografia.

En fi, comentar tots els detalls seria molt llarg. Per tant i sense més raons, aquí teniu el

CONTRACTE D'ARRENDAMENT DE LES POSSESSIONS DE SON MESQUIDA I CABRERA

Die XXVI mensis Februaris anno a Nativitate Dni. MDCLXVIII.

(El començament està en llatí: hi ha el nom de la propietària, Maria Anna Mesquida i Castelló viuda d'Andreu Mesquida, i el de l'arrendador, Miquel Oliver de Son Maig juntament amb la seva dona Joana Roig. Es pacta que el lloguer és per quatre anys i quatre esplets i les condicions segueixen en "lingua nostra materna" i són les que transcrivim a continuació).

Primerament vos dóna per llavor seixanta-quatre quarteres forment, sis quarteres xeixa, cinquanta quarteres ordi, cinquanta quarteres civada, una quartera faves, i una quartera guixes acaramull, bo, nou, net i rebedor, porgat i portat dins los graners de dita possessió de Formiguera, totes les quals llavors per pacte exprés m'havau de tornar a la fi del present arrendament en lo mateix modo i forma, i posades dins graners de Formiguera.

Item vos dóna en dit arrendament un parell, ço és: un mul negre fill d'egua, d'edat de set anys, i una mula pèl gris, filla d'egua, de la mateixa edat, estimat dit parell amb sos collars, cadenes i coixins en cent quaranta lliures.

Item vos dóna en dit arrendament altre parell, ço és: mula grisa de devuit anys i un mul gris, fill d'egua, de deu anys, estimat dit parell amb sos collars, cadenes i coixins en setanta lliures.

Item vos dóna en dit arrendament un parell de bous, pèl ros, d'edat de dotze anys, estimat trenta-vuit lliures.

Item vos dóna en dit arrendament un parell de mules, una grisa, l'altra roja, quiscuna de deset anys, i un carro amb so jou, estora i bastimenta estimat tot en cent-vint-i-cinc lliures.

Item vos dóna en dit arrendament quaranta dues ovelles, ço és: trenta-nou noves i rebedores i tres no rebedores, més dos merdans estimats cinc lliures quinze sous, i un tuis estimat vint-i-quatre sous.

Item vos dóna en dit arrendament cinc egües, ço és: una groga de deu anys estimada cinquanta lliures, altra pique(?) blanca de vint anys estimada vint-i-dues lliures i deu sous, altra pèl roig de deset anys amb un mul el present any estimat tot quaranta-cinc lliures, altra egua bruta de sis anys estimada seixanta-dues lliures i deu sous, i altra egua grisa de cinc anys estimada seixanta cinc lliures.

Item vos dóna en dit arrendament altre carro amb so jou i bandes estimat trenta lliures.

Item vos dóna en dit arrendament cinc-centes carretades de fems posades en el camp, estimades a raó de cinc sous la carretada, los quals fems en quantitat i estim posats en lo camp m'havau de tornar en el fi del present arrendament.

Item es pacta que vosaltres dits conductors no pugueu treure fems de dites possessions en pena de tres lliures per cada vegada i pagar los fems i perjuís.

Item es pacta que vosaltres dits conductors no pugueu vendre per ningun cas bestiar algun dels continguts en lo present arrendament sens expresallicència de mi, dita Mesquida.

Item vos dóna en dit arrendament quaranta dues quarterades de guarets, de

les quals n'hi ha set de quatre reies i trenta-cinc de tres reies, los quals guarets m'havau de tornar en el fi del present arrendament o pagar aquells a raó una lliura i set sous la quarterada una reia amb altra.

Item es pacta que totes les egües del present arrendament van a mitges en esta forma, ço és: que dits conductors hajau de cuidar d'elles de tot lo necessari, que tindran pròpia dits conductors fora de dits llocs i la ganància o pèrdua de dites egües se partirà per mitat igualment entre nosaltres.

Item vos dóna en dit arrendament les cases majors de Formiguera amb son celler, sis botes condretes congrenyades i tres petites buides, totes condretes, una bota de mena aiguardentera de vint quartins, dues portadores, mig cortinel.lo dos cups de llenyam un gran i altre menor amb sos canyissos tot condret, uns alambins de fer aiguardent, i dos cubells de mena, un gran i un mitjancer.

Dues vistes de la possessió de Son Mesquida, propietat dels Mesquida de Formiguera i objecte del contracte de lloguer que vos oferim.

Item vos dóna en dit arrendament dos molins de sang condrets i molents amb tots arreus, lo un en Formiguera, lo altre en Cabrera.

Item es pacta que en lo present arrendament no van compreses dues cambres, una alta i altra baixa, per quant les m'atur per mon menester, i empriu a la cuina per mon servici.

Item es pacta que vosaltres dits conductors hajau de conrear les dites possessions a ús de bon conrador, i tingau obligació de dar tres reies a la vinya, i jo dita vídua haja d'elegir los podadors i vosaltres pagar aquells, i quan esbros-taran tinguen obligació de llevar los raïms tardans, i per quant aquest any haveu collit ja los raïms, lo darrer any del present arrendament acabarà lo arrendament de la vinya pel dia i festa de Sant Joan de juny perque jo culla lo esplet del dit any.

Item es pacta que vosaltres dits conductors tingau obligació cada any de sembrar-me una quartera de llavor de lli allí on sembrareu el vostro, donant-vos la llavor com ja vos tenc donada per aquest any pagant jo tots los demés gastos.

Item es pacta que tots los estims i llavors vos tenc donats en lo present arrendament los m'hageu de tornar a la fi de dit arrendament en lo mateix modo i forma i estims que els vos tenc entregats.

Item es pacta que si vosaltres dits conductors el darrer any en falta de fems fareu formiguers, vos haja de prendre en compte el treball de fer dits formiguers amb lo que faltará de l'estim dels fems vos tenc donats, declarant que no pugau fer fems dins la pleta, ni menos puga fer formiguers sempre i quan hi haja fems

que treure en dit lloc, i si acàs deixàsseu en lo camp major nombre i estim de fems dels que vos tenc donats, vos haja de satisfer el treball de treure i fer aquells.

Item vos dóna en dit arrendament cinc reies de pes de trenta-sis lliures i mitja i quatre arades amb sos jous, tres de bèsties i un de bous.

Item es pacta que vosaltres dits conductors no pugau tenir porcs ni cabres dins dits llocs en pena de tres lliures per cada vegada.

Item es pacta que vosaltres dits conductors pugau restoblar cada any tres quarterades fins en quatre, amb tal que lo últim i darrer any del present arrendament hajau de deixar los sementers en la forma que se vos han entregat.

Item es pacta que vosaltres dits conductors no pugau fer llenya a la pleta ni per vorerades, sinó solament a la garriga per servei de dites possessions, ni menos pugau donar llicència a ningú de fer llenya en pena de tres lliures per cada vegada que fareu cosa en contrari del present pacte, emperò poreu tallar llenya per falta de fems, mentres no sia a la pleta o de vorerades.

Item es pacta que vosaltres dits conductors no pugau treure palla dels llocs en pena de tres lliures i pagar el valor de la palla, antes bé tindreu obligació de deixar tota la que es farà el darrer any en dites possessions estojada i empellissada així com la haveu trobada lo present any.

Item es pacta que per ningun cas fortuït o infortuït, diví o humà, vosaltres dits conductors no pugau deixar dit arrendament ni menos deixar de pagar la ànnua mercé i estims; ni jo vos puga treure fins i tant haja acabat lo temps del present arrendament.

Item es pacta que vosaltres dits conductors no pugau fer aiguardent en dita possessió de Formiguera de vi fora la cullita de dita possessió pena de vint i cinc lliures per somada.

Item es pacta que vosaltres dits conductors hajau de fer vuit jornals de carro quiscun any del present arrendament, aportant pedra per tancar la vinya en la part del Puig Moltó i jo dita Mesquida haja de pagar los homens per carregar i descarregar los carros.

Item es pacta que quiscun any del present arrendament m'hajau de donar un quintar de formatge fet en lo mes de Març, bo i rebedor; tres anyells mascles de valor de vuit sous quiscun, i tres parells capons pel dissabte de Sant Tomàs, tot aportat a la mia habitació.

Item es pacta que vosaltres dits conductors tingau obligació de donar-me i pagar-me quiscun any durant lo present arrendament tres barcelles de llegums, ço és: siurons, faves i guixes, i tres quintars de raïms per penjar.

Item es pacta que vosaltres dits conductors tengau obligació d'engreixar-me un tossino de dos escuts, el qual s'apassentarà amb los vostros.

Item es pacta que vosaltres dits conductors m'hajau de donar quiscun any durant lo present arrendament per ànnua mercè de dites possessions i vinya d'una part trecentes-setanta lliures moneda de Mallorca en esta forma, ço és: que pagareu les talles que em tocan pagar a la vila d'Algaida així com les aniran faent i el cens que fan dites possessions an el Reverent Comú de Preveres de dita vila, de tot lo qual cada any m'entregareu comptats en esta forma, ço és: setanta-cinc lliures per lo dia i festa de Pasqua de Ressurrecció primer vinent; setanta-cinc lliures per lo dia y festa de Nostra Senyora de Setembre primer següent; i tot lo demés pel dia i festa de Nadal immediatament venidor, i així cada any en dites diades; i de per altra cent quaranta quarteres forment i cinc quarteres xeixa pel dia i festa de Sant Pere i Sant Feliu del mes d'agost, tot bo, nou i net i rebedor, baix lo arer, aportat a l'habitació mia i dels meus en la present Ciutat, i així cada any en les dites diades.

(El document segueix en llatí amb unes consideracions finals, la promesa per les dues parts de cumplir els termes del contracte, els noms dels testimonis, etc. El notari era Joan Baptista Sastre i Mulet).

Pere Mulet

FER VI

A Algaida s'ha posat de moda des de fa uns anys tenir un trosset de vinya per, a més de poder menjar raïm a voler, fer vi per consumir durant l'any. Han proliferat els quartons i mitges quarterades de vinya així com els cups i cellers.

Ara és la temporada de la verema i per això per aquesta vegada deixarem els polítics tranquils i parlarem un poc de vinyes i vins.

Les castes de raïms vinaters que normalment es coneixen a Algaida i que són les que més abunden són: "Manto negro", Fogoneu, Batista, Callet i Al.leluia. La raça de millor qualitat és el "Manto negro"; té un coeficient de sucre més elevat i produeix un vi de més alt grau i de més qualitat. A Algaida estam acostumats a fer vi entre 9 (els anys normals i a la majoria de les vinyes) i 13 (anys molt secs comenguany i a zones molt determinades); de totes maneres, el grau d'alcohol no indica que un vi sigui bo o dolent, hi molts d'altres factors que influeixen com, per exemple, l'estat dels raïms a l'hora de la verema, si són sans, si tenen podridura (brotitis), si han estat atacats per la cendrada o el mildiu, el procés de l'elaboració del vi, les castes de peus o maiols emprats per a fer les vinyes, la casta de raïms, la composició del terreny, el clima, etc. Damunt alguns d'aquests factors hi podem influir, però a damunt d'altres poc hi podem fer. Per exemple, no podem modificar la composició dels terrenys ni canviar el clima; però el que sí podem fer és millorar el procés d'elaboració, evitar malalties, seleccionar els peus i les races, etc... Pel que es refereix a això, abans de sembrar una vinya cal que el Servei d'Extensió Agrària analitzi les terres i ens indiqui la casta de peu o maiol que més s'adapta i el tipus de raïm que va millor al peu que hem triat.

Actualment a Mallorca hi ha camps experimentals que estudien l'adaptació de races d'altres indrets, que són molt superiors a les mallorquines, per tal de veure quins rendiments i resultats donen. Evidentment tot això no es pot saber en un any o dos, han de passar una sèrie d'anys. "La Caixa" i el Ministeri d'Agricultura són els qui s'encarreguen d'aquests experiments. A Porreres, a Felanitx i a Consell hi ha camps d'aquests. Algunes de les races que s'hi experimenten són Alicante Bouche, Peralada, Moscatell, Garnacha, Tempranillo, Pedro Jiménez, Bourgogne, etc. A Algaida, que sapiguem, hi ha una vinya que està sembrada, també en pla experimental, de cinc races de les que abans hem anomenat.

El que està ben comprovat és que de les races emprades fins ara l'única que dona resultats satisfactoris és la "Manto negro"; les altres fan uns vins de molt baixa qualitat.

Més amunt hem dit que un dels factors que també influeixen en la qualitat del vi és el procés d'elaboració, i obtenir una qualitat òptima és molt difícil i laboriós i requereix uns grans coneixements enològics.

Sempre, quan parles amb la gent de com fa el vi, sembla que entres dins un món desconegut, ple de secrets, on hi ha persones que han trobat la fórmula màgica i que no la volen dir a ningú. Pareix tot un món de misteri. Per exemple, l'altre dia, dins Can Caragol, "un vinater" deia que havia trobat la manera de convertir el vi que se picava en vi bo, que emprava uns productes molt corrents, però no hi va haver manera que digués quins productes eren. Com si això fos un secret de sumari i ell fos l'únic del món que sabés aturar el procés d'envinament.

Com dèiem abans, és molt important el procés d'elaboració i per això, ara que hi som de ple, donarem algunes indicacions molt importants. Durant el període més decisiu que és el de la fermentació del most, és a dir, quan el vi està dins el cup.

-S'ha de procurar que els raïms siguin molt sans. No és certa la teoria de que a dins el cup totes les malalties desapareixen; més tard actuen dins el vi i pot tornar dolent.

-Quan es capolen els raïms és aconsellable que el suc s'oregi, és a dir, quant més corrent d'aire millor.

-El cup mai s'ha d'omplir fins a dalt, és aconsellable que hi hagi uns 40 cm., com a mínim, des del nivell del brou fins a la part superior de la paret. Això fa que amb la fermentació hi hagi una bossa de gas carbònic que protegeix el vi i la capa de molla de l'oxidació, que és la productora del vinagre.

-És necessari utilitzar el Metabissulfit potàsic (popularment conegut com a "Bissufrit") per a controlar la velocitat de la fermentació, l'excessiu augment de la temperatura i la reproducció de microbis que serien perjudicials. La temperatura de fermentació és aconsellable que no superi els 30 C i de cap de les maneres que arribi als 35 C. És millor que els cups no estiguin tapats els dies de màxima fermentació.

-La capa de molla que sura damunt del vi s'ha de macerar cada dia, especialment els dies de màxima fermentació.

Hem donat una sèrie de consells, en podríem donar molts més, però per falta d'espai és impossible; així i tot, el més important és procurar que hi hagi molta netedat, això és imprescindible.

Que surti bo el vi enguany. I molts d'anys.

Andreu Majoral

El dia de Sant Miquel va esser la inauguració del "Cafè Pub Xaloc" a Sa Placeta. Molta animació, banda de música i una bona festeta. I comentaris favorables a lo ben montat que està.

NA - PINA - PINA - PINA - PINA - PINA - PINA - PINA - PINA

FESTES POPULARS I PATRONALS: La Junta Directiva de l'Associació de Veïns vol donar, des d'aquí, públicament l'enhorabona al grup de joves que s'encarregaren de dur les festes per l'èxit d'organització i també al poble per la seva participació que hi hagué a tots els actes, que va fer que fossin unes festes veraderament populars.

La nota destacada i imprevista de les festes fou, sense cap mena de dubte, l'actuació d'En Tomeu Penya, que d'una manera desinteressa i en vista de les peticions que li feren, va pujar a l'escenari de la verbena i cantà tres de les seves cançons, que foren molt aplaudides per la gent; després, de tard, a Can Sastre, a una rotllada d'amics i pineros cantà bastantes cançons del seu repertori.

Per lo que respecta als altres actes, hem de destacar l'actuació de la Banda Municipal d'Algaida. També el ball de bot a càrrec dels balladors d'Es Pla de Na Tesa que ho feren molt bé i agradaren molt a la gent. La comèdia (que foren dues), una fluixeta, emperò l'altra a càrrec d'actors veterans, va agradar molt, llevant la mala boca de la primera. Les corregudes a peu, cucanyes i jocs pels al.lots que tengueren molta participació, i la tirada a les guàtleres que fou la festa dels caçadors.

I per rematar les festes populars, -que enguany han coincidis amb les festes patronals dels Sants Metges-, el dilluns es va celebrar una missa en honor de Sant Cosme i Sant Damià, presidida pel Pare Munar i concelebrada per 9 capellans, 4 que havien estat a Pina, el que hi està ara, 2 fills del poble i 2 capellans més, amb molta d'assistència de gent. A la sortida hi hagué refresc per a tothom damunt la plaça i tocada de xeremies pel xeremier de Pina, improvisant-se un ball de bot.

En resum, que les festes foren un èxit i, a pesar de lo avançat de les dates, el temps va acompanyar i va fer uns dies de molta de calor.

A partir del proper diumenge 16 d'octubre a l'horabaixa hi haurà classes a ca ses monges, a càrrec del capellà de Costitx, de ball de bot (boleros i jotes); hi pot assistir tota la gent interessada en aprendre'n o que ja s'hagin oblidat un poc de com se ballen els nostres balls.

Xesc Oliver

Unes gloses a s'juntament d'Algaida"

Ai Ajuntament d'Algaida!
no mosd fassau tornar dolents,
i escoltau-mos si hi ha temps
així com sa llei heu manda,
que es de Pina i es de Randa
també són contribuents.

Es pressuposts són molr prims,
poble petit no fa carrera,
i mai hi haurà manera
d'aplanar tots els camins,
és com aquells porsellins
que els ha tocat mamar darrera.

Al qui ocupa s'alcaldia
donau-li més llibertat,
no el fassau anar arrufat,
ni li acurseu sa camia
que es d'Aliança de Pina
per qualque cosa l'han votat.

Noltros no cercam propina
ni volem parèixer estranys,
fer valer es nostros escanys
i que per allà no es diga
que només vos ne recordau de Pina
vins dies cada quatre anys.

Una damunt ses festes passades:

Noltros tenim qualque encletxa
i redols de mols de pins,
procuram no tenir grins
dins allò que se diu testà,
i mai convidam a sa festa
an es que ja hi són dedins.

Un pinero

EL RACÓ DE LES FAVLES

EL LLADRE I EL SOL

Hi havia una vegada un lladre de camins, un bandit crudel i sanguinari, i els seus amics li cercaven dona perquè es casàs; però un savi els va desenganyar amb aquest exemple: En certa ocasió el Sol es volia casar i totes les nacions acudiren a Júpiter a fi que ho impedís. Júpiter, tot extranyat, va demanar-los el motiu de la seva oposició a aquestes noces i li contestaren: "Perquè si ara que només tenim un Sol ja ens crema i és mal d'aguantar, què passaria si tengués fills?"

No hem de fer el joc als dolents i malvats: hem de procurar disminuir el mal, no augmentar-lo.

EL LLADRE I EL CA

Un vespre un lladre volia entrar a robar a una casa i un ca que hi havia es va posar a lladrar. Per fer-lo callar, el lladre li va tirar un tros de pa. Però el ca li va dir: "Per què me dones aquest pa? No el me dones per fer-me un favor, sinó per enganyar-me. Si el me meng i et deix passar, mataràs el meu amo i llavors jo m'hauré de morir de fam. Me treu més compte no acceptar el teu do i lladrar ben fort perquè t'agafin."

N'hi ha que per un plat de lleties perden la seva fidelitat. No vos fieu dels favors dels malvats, que sovint surten ben cars.

VIDA I OBRA DE...

GARÍ (Gerardo). Carmelita sabio y virtuoso. Nació en Algaida por el año 1496 y en 20 de julio de 1512 vistió el santo hábito de su religión en el convento de Palma. Fue lector de teología, vicario provincial y muchas veces prior del mismo convento, en el que falleció el día 26 de setiembre de 1576. Escribió varios opúsculos de teología mística, meditaciones y asuntos ascéticos, que existían en la librería del Carmen, juntamente con algunas cuestiones de teología dogmático-escolástica y un tratado de derecho romano, cuyos originales se perdieron cuando la inundación de la Riera invadió el convento, salvándose el índice en donde, según el P. Torrens, están continuadas las expresadas obras.

(Escriptores Batares. Bover. T. I p.348)

PORTA

FUTBOL

Ha començat sa lliga i, quan escrivim aquestes retxes, s'han jugat tres partits de Primera Regional. En es primer de tots, l'Algaida va guanyar per 2-1 al Lluçbí amb més dificultats de les previstes; el gol en contra que de bon començament va encaixar el nostre equip va pesar molt i només al final es va poder aixecar el resultat. El segon partit, dins l'Atlètic Rafal, es va perdre per 2-1, un resultat que podem considerar normal. I el tercer va esser contra el Sóller, un dels gallets del grup. Amb moltes baixes com tenia l'Algaida, pocs esperaven el resultat favorable de 1-0 que assenyala al final el marcador. Un gol sorpresa d'en Toni Mulet "Moro" va fer justícia decantant a favor dels jugadors des Porrassar un partit aspre i molt

competit. Els inicis de temporada són, per tant, esperançadors.

Els juvenils també han iniciat la seva competició. Dos partits duen jugats amb resultats lògics: una victòria per 2-1 davant l'Alaró dins es Porrassar i una derrota (2-0)

Llompарт, Mulet, Capellà, Perelló i Gelabert. Dins aquesta fase només s'han jugat dues partides: a la primera va guanyar en Gelabert amb 40 caramboles de 40, mentre en Coll en feia 98 de 100. A l'altra partida va guanyar en Llompарт amb 100 de 100

dins Porreres. Mos alegrem de poder dir que lo que en principi pareixia una lesió sèria d'en Rafel de Pina, germà d'en Pau, no ha estat res d'importància.

Encara no podem dir res dels infantils i els veterans ("Ses Canyes") que només han jugat qualche partit amistós.

per 23 de 40 que fa fer en Perelló.

Delfí Mulet

BILLAR

S'està jugant la fase final d'un torneig local de billar i han quedat classificats els tres primers de cada grup que són: Coll,

UNA XERRADETA... ve de la darrera plana

A finals de l'any 20 es bancs varen "quebrar", es jornals davallaren de 5 pesos a 2 i molts quedaren sense feina. Jo vaig treballar uns dos mesos a un poble nou que s'edificava i vaig tornar a Mallorca.

A sa segona estada vaig fer sempre de fuster: a una fàbrica de mobles i també en es Capitoli, un edifici de s'Estat que aturaren una temporada i jo vaig partir.

-Com vos rebia sa gent d'allà?

-Ets espanyols érem molt ben rebuts, ses empreses s'estimaven més un espanyol que un nadiu.

-Ho pagava es partir?

-Etic molt content d'haver partit perquè així vaig conèixer món. Per altra part, abans d'anar-me'n, sentíem a dir que n'hi havia que d'allà enviaven 100, 200 o 300 duros; això en aquell temps era molt i feia gola.

Podríem continuar parlant amb mestre Bernat, un home amb bona memòria i amb ganes de contar-mos les seves aventures. Però la xerradeta s'està allargant i hauré d'acabar. Moltes gràcies, mestre Bernat, i que pogueu disfrutar amb salut els vostres records per molts d'anys.

Miquel Serra i Jerònia Oliver

ES SAIG

Bolletí de l'Obra Cultural
d'ALGAIDA

mensual D.L. P.M. 495-1980.

dirigeixen: Delfí Mulet

Francesc Antich

administra: Llorenç Oliver

mecanografia: Mireia Mulet

fotografia: Joan Balaguer

dibuixen: Jaume Falconer

Joan Valent

col.laboren: Andreu Oliver

Pere Mulet

Jaume Balaguer

Joan Trobat

Joan Mulet

Cat. Martorell

Xesc Oliver

Antoni Garau

Jerònia Oliver

Miquel Serra

Domicili: Rei, 1. ALGAIDA

Tel. 665042/272576

ES SAIG es responsabilitza
només de l'Editorial.

Imprimeix: Apostol y Civilizador. PETRA.

MOVIMENT

DEMOGRAFIC

HAN MORT

- Petra Cerdà Amengual
Dia 8-9-83 als 76 anys
- Toni Fiol Juan
Dia 18-9-83 als 75 anys
- Miquel Munar Miralles
Dia 26-9-83 als 74 anys

Al cel sien tots ells!

PLUVIÒMETRE

El mes de setembre sol esser un mes de molta d'aigua. Però enguany, seguint amb la sequedat que ja s'ha fet habitual, no han caigut més que 12'3 litres per m2. Ben poca cosa.

una xerradeta amb...

BERNAT LLOMPART "BLANC"

Mestre Bernat és un d'aquells homes que, carregats de coratge, un dia partiren cap a Cuba per veure si farien quatre duros. D'això, ja fa un bon grapat d'anys.

-Quan va esser que vos embarcàreu?

-Jo hi vaig anar dues vegades. Es primer pic partírem pes novembre de l'any 1.919, jo tenia 19 anys. Érem 9 o 11 d'Algaida i no sabíem quan tornariem. Més tard també va venir es meu germà Joan i jo vaig tornar a principis de l'any 21. Tenia feina, però ho vaig tenir bé per venir i havia de fer es servici.

Sa segona vegada vaig partir a la darrerria de l'any 25 i vaig estar per allà prop de dos anys.

-Com va anar es primer viatge?

-Sortírem de Barcelona amb un vaixell anglès que havia comprat una companyia catalana. Encara me'n record, era es "Roger de Llúria" i ja havia corregut molt amb sa guerra que hi va haver de l'any 14 a l'any 18.

Vàrem fer escala a Tarragona, València, Almeria, Màlaga, Las Palmas i Santa Cruz de Tenerife. A cada port quedàvem dos o tres dies.

De Santa Cruz partírem cap a Cuba entrada de nit, però l'endemà tornàrem a port perquè es vapor s'espanyà i vàrem esperar 21 dies mentre l'arreglaven. Amb tot això, pertírem de Barcelona pes novembre i arribàrem a Santiago de Cuba pes febrer.

-Recordau altres algaidins que també partiren per aquell temps?

-Sí, així mateix érem molts: en Tià Truc, en Toni Xeremier, dos germans de Can Peruguet, en Joan Tiró, en Pere Serral, en Biel Seguí, en Pep Mussi, en Guiem Caragol, en Toni Ponset, en Miquel Fonoi, en Toni Bondat i es seu fill, en Biel des Porxo, en Falconer, en Pere de Son Llubí, dos Castellitxos i altres que ara no record.

-Parlau-mos un poc sobre sa feina que féreu i com la pagaven.

-Totd'una en arribar, a damunt es moll, ja t'oferien feina. Jo primer vaig anar un parell de dies en es "Central Palma" i aquí va passar que no varen sebre escriure es meu nom; jo som Bernat Llompart i apuntaren Bernardo León. Llavors vaig tallar canya 40 dies en es "Central Senado" a sa província de Camagüey

i així vaig poder enviar es primers 200 duros. Pagaven amb moneda americana però allà l'anomenaven "peso"; en canviar, un peso era un duro.

Aquests centrals eren molt grans, molta terra d'un mateix senyor, i estaven ben organitzats; podies arribar sense dobbers perquè donaven un tiquet per poder comprar tot allò que necessitàvem i llavors ho descomptaven de sa paga. Cobràvem segons sa feina que fèiem, no anàvem a jornal.

A la fi en Seguí i jo partírem cap a l'Havana a on vaig fer de picapedrer i de fuster, que era es meu ofici. A una platja férem unes casetes per banys que pareixien confessionaris; també vaig fer molts d'encofrats.

Segueix a la plana anterior